

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОДНОЧАСНОГО ДОПИТУ
В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ COVID-19 ТА ЕПІДЕМІЇ ТУБЕРКУЛЬОЗУ**

**PROBLEMATIC ISSUES OF SIMULTANEOUS INTERROGATION
IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 CORONAVIRUS PANDEMIC
AND THE TUBERCULOSIS EPIDEMIC**

Актуальність статті полягає в тому, що в криміналістичній літературі й практичній діяльності слідчих підрозділів одночасний допит двох або більше раніше допитаних осіб відомий як ефективний засіб з'ясування причин розбіжностей в їхніх показаннях. Важливе для досягнення мети одночасного допиту й уникнення можливих негативних наслідків дотримання всіх заходів організаційного й тактичного характеру на підготовчому, робочому й завершальному етапах проведення вказаної слідчої (розшукової) дії. Метою статті є викладення проблемних питань, пов'язаних із прийняттям рішення та проведенням одночасного допиту в кримінальному провадженні за участю осіб, хворих на заразний туберкульоз або коронавірусну хворобу COVID-19. У статті проаналізовано підстави проведення одночасного допиту декількох осіб у кримінальному провадженні. Розглянуто проблемні питання, пов'язані з прийняттям рішення та проведенням одночасного допиту в кримінальному провадженні за участю осіб, хворих на заразний туберкульоз або коронавірусну хворобу COVID-19. Проаналізовано статистичні дані захворюваності на коронавірусну хворобу COVID-19 і туберкульоз в Україні. Схарактеризовано взаємозв'язок пандемії COVID-19 із виявленням випадків інфікування туберкульозом. Розглянуто найпоширеніші шляхи інфікування туберкульозом і коронавірусною хворобою COVID-19: визначено спільні риси й відмінності. Визначено роль працівників поліції, зокрема слідчих (дознавачів), у мінімізації ризиків зараження населення зазначеними інфекційними хворобами. Приділено увагу визначенню доцільності проведення одночасного допиту за участі хворої на коронавірус COVID-19 або туберкульоз особи або за наявності обґрунтованої підозри щодо можливості існування в особі такого захворювання. Наголошено на необхідності врахування такої підстави, як заразне інфекційне захворювання, наприклад, туберкульоз або COVID-19. Викладено думки вчених і практичних працівників слідчих підрозділів щодо організації та тактики проведення одночасного допиту. Акцентовано на безпечних шляхах проведення цієї слідчої (розшукової) дії зі збереженням повноти досудового розслідування.

***Ключові слова:** одночасний допит, туберкульоз, COVID-19, організація та тактика проведення.*

The relevance of the article is that in the forensic literature and the practice of investigative units, the simultaneous interrogation of two or more previously interrogated persons is known as an effective means of finding out the reasons for differences in their testimony. It is important to achieve the goal of simultaneous interrogation and avoid possible negative consequences is to comply with all organizational and tactical measures at the preparatory, working and final stages of the specified investigative (search) action. The purpose of the article is to highlight the problematic issues related to decision-making and simultaneous interrogation in criminal proceedings involving persons with infectious

tuberculosis or coronavirus COVID-19. The article analyzes the grounds for simultaneous interrogation of several persons in criminal proceedings. Issues related to decision-making and simultaneous interrogation in criminal proceedings involving persons with infectious tuberculosis or coronavirus COVID-19 were considered. Statistical data on the incidence of coronavirus COVID-19 and tuberculosis in Ukraine were analyzed. The relationship between the COVID-19 pandemic and the detection of TB cases has been described. The most common ways of infection with tuberculosis and coronavirus COVID-19 are considered: common features and differences are identified. The role of police officers, in particular investigators (investigators), in minimizing the risks of infecting the population with these infectious diseases has been determined. Attention is paid to determining the expediency of conducting a simultaneous interrogation with the participation of a person with coronavirus COVID-19 or tuberculosis of a person, or in the presence of reasonable suspicion about the possibility of such a disease in a person. Emphasis is placed on the need to consider such a basis as an infectious disease, such as tuberculosis or COVID-19. The opinions of scientists and practitioners of investigative units on the organization and tactics of simultaneous interrogation are highlighted. Emphasis is placed on safe ways to conduct this investigative (search) action while maintaining the completeness of the pre-trial investigation.

Key words: *simultaneous interrogation, tuberculosis, COVID-19, organization and tactics.*

Вступ. У криміналістичній літературі й практичній діяльності слідчих підрозділів одночасний допит двох або більше раніше допитаних осіб відомий як ефективний засіб з'ясування причин розбіжностей в їхніх показаннях. Однак слід враховувати, що вказана слідча (розшукова) дія характеризується певною складністю та трудомісткістю під час підготовки й проведення. Важливим для досягнення мети одночасного допиту й уникнення можливих негативних наслідків є дотримання усіх заходів організаційного й тактичного характеру на підготовчому, робочому й завершальному етапах проведення вказаної слідчої (розшукової) дії.

Стан дослідження. Враховуючи поширеність і значущість для отримання доказової інформації під час досудового розслідування, одночасний допит двох або більше допитаних осіб був предметом досліджень багатьох вчених-процесуалістів і криміналістів. Зокрема, таких як М.В. Багрій, М.В. Бахарев, Р.С. Белкін, П.Д. Біленчук, В.К. Весельський, Ю.В. Гаврилін, В.І. Галаган, Ф.В. Глазирін, М.С. Гурев, А.В. Дулов, М.М. Єфімов, В.А. Журавель, Є.П. Іщенко, С.Ю. Карпушин, Н.І. Клименко, В.К. Лисиченко, Є.Д. Лук'янчиков, Т.В. Михальчук, Г.Н. Мухін, І.О. Поліванова, М.І. Порубов, О.Р. Ратінов, М.В. Салтєвський, О.В. Соловійов, С.М. Стахівський, В.М. Тертишник, В.В. Тищенко, А.А. Топорков, Л.Д. Удалова, К.О. Чаплинський, В.Ю. Шепітько, М.Г. Шурухнов та інших. Однак слід констатувати, що в умовах сьогодення залишається науково нерозв'язаною проблематика питання проведення одночасного допиту в умовах пандемії коронавірусу COVID-19, епідемії туберкульозу й інших інфекційних хвороб.

Це зумовлює потребу детальнішого викладення питання визначення доцільності проведення одночасного допиту двох або більше раніше допитаних осіб, а також його організаційного й тактичного забезпечення за наявності в одного з учасників підтвердженого діагнозу коронавірусної хвороби COVID-19, заразної форми туберкульозу чи інших інфекційних хвороб або наявності обґрунтованої підозри на можливість існування такого захворювання.

Постановка завдання. Метою статті є викладення проблемних питань, пов'язаних із прийняттям рішення та проведенням одночасного допиту в кримінальному провадженні за участю осіб, хворих на заразний туберкульоз або коронавірусну хворобу COVID-19.

Результати дослідження. Вважаємо, досить спірною є думка деяких науковців, які у своїх роботах стверджують, що порядок проведення одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб, який викладений у частині 9 статті 224 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, на відміну від допиту, досить детально регламентований, а також стверджують, що вказана кримінальна процесуальна норма унормовує конкретні дії та їх послідовність, що мають бути проведені під час одночасного допиту, а також надає перелік випадків, за яких від проведення цієї слідчої (розшукової) дії слід відмовитися [1, с. 76]. Відповідно, аналіз зазначеної правової норми дозволяє виділити лише одну підставу для проведення одночасного допиту – з'ясування причин розбіжностей у показаннях раніше допитаних осіб. Водночас слід

підкреслити відсутність імперативного характеру в проведенні вказаної слідчої (розшукової) дії та конкретизації розбіжностей, які планується з'ясувати, що потребує детального розгляду за існування об'єктивних обставин, які додатково становлять перешкоди в можливості проведення одночасного допиту.

Так, відповідно до даних Центру громадського здоров'я України, станом на 20 жовтня 2020 року в Україні коронавірусною хворобою COVID-19 було інфіковано 309 107 (+5 469 за добу) осіб і зафіксовано 5 786 (+113 за добу) летальних випадків [2]. Стосовно туберкульозу маємо такі показники: загалом у вересні 2020 року від туберкульозу в Україні лікувалися 14 275 людей, і лише у вересні 2020 року було зареєстровано 1 322 випадків інфікування [3].

Відповідно, маємо не досить оптимістичні прогнози фахівців у галузі медицини. Зокрема, Н.В. Павлова, проаналізувавши дані Центру громадського здоров'я України за січень, лютий, березень і квітень, робить висновок, що туберкульоз зазнав блокади на період карантину, й говорить про те, що до карантину й всіх цих обмежень у місяць виявлялося плюс-мінус 1 900 випадків туберкульозу. На тлі карантину ця цифра становила 1 200 випадків. Тобто за місяць ми вже втратили 700 пацієнтів. Ці 700 пацієнтів протягом найближчих двох років дадуть ще плюс 5–10 пацієнтів. Ця цифра (втрата) буде зростати як сніговий шар. Також партнерством «Зупиніть туберкульоз» (Stop TB Partnership) опубліковано дослідження, що моделює глобальний вплив COVID-19 і вказує на його непередбачувані, але кардинальні наслідки для послуг туберкульозу – світ побачить додаткові 6,3 млн випадків туберкульозу й 1,4 млн випадків смерті від цієї хвороби (в період із 2020 до 2025 року). Варто зазначити, що моделювання базувалося на 3 країнах із високим навантаженням – Індії, Кенії та Україні [4]. Працівники поліції як представники державної влади відповідають перед населенням за свою діяльність і повинні не лише забезпечувати її безпеку від протиправних посягань, а й вживати заходів із мінімізації ризиків зараження суспільно-небезпечними хворобами, зокрема коронавірусною хворобою COVID-19 і туберкульозом, показники захворюваності й смертності від яких в Україні й світі останнім часом мають тенденцію до зростання.

Шляхи інфікування зазначеними хворобами переважно ідентичні, найбільший ризик інфікуватися саме від людини до людини. Відповідно, під час проведення досудового розслідування працівники поліції нерідко змушені працювати з багатьма особами, зокрема з такими, що законодавчо віднесені до груп підвищеного ризику зараження на туберкульоз: споживачами ін'єкційних наркотиків, працівниками секс-бізнесу, особами, що відбували покарання в місцях позбавлення волі тощо. Крім цього, як супутнє захворювання, яке посилює дію хронічних, коронавірусна хвороба COVID-19 спричиняє нині негативний вплив на життя та здоров'я людей, у тому числі й тих, що залучені до сфери кримінальної процесуальної діяльності.

Саме живі, хворі на туберкульоз і COVID-19 особи є найнебезпечнішим джерелом інфікування. Своєю чергою в показаннях зазначених осіб як учасників кримінального провадження можуть виникати істотні суперечності, на усунення яких спрямована така слідча (розшукова) дія, як одночасний допит. Відповідно, слід враховувати той факт, що за своїм зовнішнім вираженням одночасний допит являє собою комунікативний контакт як мінімум трьох (з урахуванням слідчого), а в деяких випадках і більшої кількості осіб, а отже, наявна можливість повітряно-крапельного й контактного шляху інфікування COVID-19 або туберкульозом, якщо хоча б один з учасників вказаної слідчої (розшукової) дії буде його носієм.

Приймаючи рішення про необхідність і доцільність проведення одночасного допиту за участі особи, хворої на коронавірус COVID-19 або туберкульоз, або за наявності обґрунтованої підозри щодо можливості існування в особі такого захворювання, слідчий (дознавач) має розглядати вказане питання в розрізі дотримання вимог Кримінального процесуального кодексу, можливості проведення слідчої (розшукової) дії відповідно до криміналістичних розробок і дотримання законних прав осіб, хворих на туберкульоз або коронавірусну хворобу COVID-19, і мінімізації ризиків інфікування слідчого (дознавача) або інших учасників одночасного допиту під час його проведення.

Визначення питання щодо необхідності проведення одночасного допиту є особливо важливим організаційно-тактичним заходом на підготовчому етапі проведення вказаної слідчої (розшукової) дії. Як влучно зазначає О.Р. Ратінов, не кожна суперечність у показаннях допитуваних потребує проведення одночасного допиту декількох осіб (очної ставки). Досить суттєві розбіжності в показаннях допитуваних можуть бути усунені повторним допитом та іншими засобами, які чіткіше встановлюють причину їх виникнення та вносять певні корективи в раніше дані показання [5, с. 218].

Аналіз криміналістичних досліджень свідчить, що під час визначення доцільності проведення одночасного допиту дізнавач, слідчий, прокурор, вивчаючи матеріали кримінальних проваджень, встановлюють наявність істотних розбіжностей у показаннях раніше допитаних осіб. Якщо слідчий дійде висновку, що вказані розбіжності дійсно істотні для досудового розслідування та їх неможливо усунути за допомогою інших слідчих (розшукових) дій, то в такому випадку приймає рішення про проведення одночасного допиту.

Досить ретельного підходу в розв'язанні питання доцільності проведення одночасного допиту потребують випадки наявності в одного з учасників заразного туберкульозу або COVID-19. Це насамперед пов'язане зі шляхами передачі вказаних захворювань.

Аналізуючи медичні джерела, можна дійти висновку, що шляхи передачі туберкульозу ширші, аніж коронавірусної хвороби COVID-19, що пов'язано з надзвичайною стійкістю в навколишньому середовищі збудника цього інфекційного захворювання – мікобактерії (палички Коха). Існують такі шляхи передачі хвороби:

- повітряно-крапельний шлях: під час кашлю, чханні, розмові хворого на туберкульоз разом із частками його харкотиння;
- повітряно-пиловий шлях: мокрота й слина осідають на предметах, висихають і перетворюються в інфіковану пил;
- аліментарний шлях: під час вживання продуктів, забруднених інфікованою мокротою, а також під час використання молока (масла, вершків і сиру на його основі), отриманого від хворих корів;
- контактний шлях: під час доїння хворих корів можливе проникнення мікобактерій через пошкоджену шкіру кистей, під час розтину трупів осіб, що страждали на туберкульоз;
- внутрішньоутробне зараження [6].

Найпоширенішими ж шляхами передачі COVID-19 натеper є повітряно-крапельний і контактний.

У зв'язку із цим забезпечити безпеку слідчого й іншого учасника одночасного допиту двох або більше раніше допитаних осіб від можливості захворіти може лише якісне й повноцінне застосування заходів інфекційного контролю, а саме: швидка ідентифікація хворого та його ізоляція від інших осіб; механічна вентиляція приміщення, ультрафіолетове опромінення, дезінфекція поверхонь; повноцінне харчування, використання персональних респіраторів, гумових печаток, захисних окулярів. Тому вважаємо неприпустимим проведення вказаної слідчої (розшукової) дії за таких умов, коли слідчий (дізнавач) внаслідок браку часу, знань, матеріально-технічного або захисного медичного обладнання не може повною мірою забезпечити свою безпеку й безпеку інших учасників шляхом застосування усього спектру заходів інфекційного контролю.

У рамках проведеного нами інтерв'ювання учасників кримінальних проваджень (свідків, потерпілих і підозрюваних) незалежно від їхнього процесуального статусу було встановлено, що за наявності в них відомостей про захворювання на заразний туберкульоз або COVID-19 іншого учасника одночасного допиту ще до його проведення 100 % респондентів надали відповідь, що відмовляться від участі в його проведенні. У разі ж, якщо їм стане відомо про наявність відкритої форми захворювання на туберкульоз або коронавірусну хворобу COVID-19 в іншого учасника розглядуваної процесуальної дії в ході її проведення, 100 % опитаних наголосили, що під будь-яким приводом залишать приміщення, де перебуває хвора особа. Крім того, 99 % опитаних осіб дали відповідь, що їхній психічний стан не дозволить адекватно сприймати інформацію та обстановку у випадку можливої присутності хворого. Водночас ніхто з анкетованих осіб не зазначив, що він би погодився на проведення слідчих (розшукових) дій за участі особи, хворої на заразний туберкульоз або COVID-19.

Це, на думку Є.С. Почтової, може бути суттєвою перешкодою у встановленні всіх обставин кримінального правопорушення. Також проведений аналіз дозволяє стверджувати, що результативність такої процесуальної дії навряд чи буде задовольняти мету її проведення та, відповідно, вимагає ретельного опрацювання такого питання з боку науковців [7, с. 172].

Неможливо не погодитись із думками вчених-криміналістів, зокрема з Н.В. Павловою, яка стверджує, що необхідною умовою для отримання показань і можливості усунення суттєвих суперечностей є встановлення психологічного контакту. Вчена зазначає, що за своєю сутністю допит являє собою психологічний процес спілкування між особами, котрі беруть участь у ньому, спрямований на одержання інформації про відомі допитуваному факти, які мають значення для встановлення істини у справі [8]. З огляду на проведене нами інтерв'ювання, такого психологічного контакту важко буде досягти у випадках, коли психоемоційний стан одного з учасників

одночасного допиту через можливий страх інфікуватися не дозволить адекватно сприймати й передавати інформацію.

Висновки. Чинним законодавством України в абзаці 1 частини 9 статті 224 КПК України визначено: «Слідчий, прокурор має право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей в їхніх показаннях», а отже, не існує вимоги щодо обов'язкового проведення вказаної слідчої (розшукової) дії. Відповідно, слідчий (дознавач) зобов'язаний враховувати не лише істотність суперечностей у показаннях раніше допитаних осіб, а також вміння зіставляти ризики, враховуючи водночас стан здоров'я кожного з учасників одночасного допиту.

Отже, якщо слідчим буде встановлено необхідність у проведенні одночасного допиту за участю хворої на заразний туберкульоз або COVID-19 особи, або в разі існування обґрунтованої підозри на можливість існування в у особи такого захворювання, а також логічно доведено неможливість усунення істотних суперечностей іншими слідчими (розшуковими) діями, то виходом у подібних ситуаціях нам вбачається його проведення в дистанційному режимі, а саме в режимі відеоконференції, закріпленому в статті 232 Кримінального процесуального кодексу України. Оскільки саме такий режим проведення одночасного допиту двох або більше раніше допитаних осіб забезпечить відсутність контакту здорового учасника з хворим, який є основним джерелом інфікування смертельно небезпечними недугами.

Список використаних джерел:

1. Галаган В.І. Проведення слідчих (розшукових) дій: процесуальні та криміналістичні аспекти. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 1 (5). С. 73–79.
2. Коронавірусна інфекція COVID-19. *Центр громадського здоров'я МОЗ України* : офіційний вебсайт. URL: <https://cloud.phc.org.ua/index.php/s/72wxF7jNnrBx492#pdfviewer>.
3. Статистика ВІЛ і ТБ в Україні: вересень 2020 року. *Центр громадського здоров'я МОЗ України* : офіційний вебсайт. URL: <https://phc.org.ua/news/statistika-vil-i-tb-v-ukraini-veresen-2020-roku>.
4. У вересні коронавірус діагностували у 8 мільйонів людей. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/10/1/7268346/>.
5. Ратинов А.Р. Судебная психология для следователей : учебное пособие. Высшая школа МОП СССР. Москва, 1967. 290 с.
6. Гриджук М.Ю. Основні шляхи поширення туберкульозу. *Профілактика туберкульозу у дітей і підлітків*. URL: <http://healthdnepr.kiev.ua/ru/novini/2015/09-veresnya-2015-roku.html>.
7. Почтова Є.С. Особливості підготовки до проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції з учасником, інфікованим туберкульозом дихальних шляхів. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 4. Том 2. С. 170–174.
8. Павлова Н.В. Використання технічних засобів і технологій під час проведення допиту у режимі відеоконференції. *Економічна та інформаційна безпека: проблеми та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 27 квітня 2018 р. Дніпро : ДДУВС, 2018. С. 161–163. URL: <http://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/1165>.